

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

UTI

STORA KOPPARBERGS LÄN

TILL

KONGL. MAJ:T

i underdåntighet afgifna

FEMÅRS-BERÄTTELSE

för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

STOCKHOLM, 1857.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

Kongl. Boktryckare.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaftenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uti Stora Kopparbergs Län till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifna Femårs-berättelse för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2010.

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

UTI

STORA KOPPARBERGS LÄN

TILL

KONGL. MAJ:T

i underdåntighet afgifna

FEMÅRS-BERÄTTELSE

för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

STOCKHOLM, 1857.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

Kongl. Boktryckare.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
§ 1. Länets allmänna beskaflenhet.....	3.
§ 2. Invånare.....	7.
§ 3. Näringar.....	9.
Jordbruket.....	9.
Boskapsskötseln.....	11.
Skogarne.....	12.
Bergsrörelsen.....	13.
Binäringar.....	15.
Handel å landet.....	15.
§ 4. Politisk författning.....	16.
Statsbidrag.....	18.
Politi.....	18.
§. 5. Städer: Fahlun, Hedemora och Säter.....	23.

Tabellbilaga

Tabell för Landet inom Stora Kopparbergs Län för åren 1851 till och med 1855

Tabell för Städerna inom Stora Kopparbergs Län för åren 1851-1855

**Underdånig berättelse om tillståndet i statistiskt och
ekonomiskt hänseende inom Stora Kopparbergs
Län för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.**

§ 1.

Länets allmänna beskaffenhet.

Stora Kopparbergs Län omfattar hela landskapet Dalarne, som beräknas innehålla en areal af 288 kvadratmil. Det har sitt läge emellan 59 graders 50 minuters och 62 graders 14 minuters nordlig bredd, samt 29 graders 42 minuters och 34 graders 20 minuters längd, och begränsas af Wermland, Örebro Län, Westmanland, Gestrikland, Helsingland, Herjeådalen och Norrige. Detta land, med betydlig höjd öfver hafvet, är mycket bergigt samt, förnämligast i de öfre socknarne, uppfyllt af sandiga, steniga höjder med ringa, senväxt skog samt deremellan vidsträckta, sumpiga och ofruktbara myrtrakter, af hvilka en stor del icke förtjenar att odlas, eller icke kan det af örtens fattiga befolkning, i anseende till kostnaden för vattnets afledande. Odlande och odlingsbara höjder och dälдер utgöra den mindre delen af landet, dock utvidgas jordbruket mer och mer, ej mindre genom smärre uppbrytningar, mest till åker i sammanhang med den förutvarande åkerjorden, än ock genom vidsträcktare odlingsföretag, hvartill Statens bidrag till vattenaftappningar gifvit anledning och beredt tillfällen.

De större däldernes bildningar afskilja Länet i fyra hufvuddelar:

1:o. Öster-Dalarne, som omfattar Ofvan- och Nedan-Siljans fögderier samt Gagnefs socken af Sathers fögderi, och har sitt läge omkring nordöstra grenen af Dalefven;

2:o. Vester-Dalarne, som omgifver Dalelfvens vestra gren och utgör Vester-Dals fögderi; dock är den vestligaste delen deraf genom en landthöjd afskiljd från det öfriga af denna hufvuddal, så att vattendragen derifrån leda sig genom Wermland till Wenern. Dessa tvänne hufvuddelar kallas inom Länet »Dalorten» och invånarne derstädes »Dalfolk». Åboerne på der befintlige Finnmarker bibehållas dock vid den deras härkomst utmärkande benämningen »Finnar»;

3:o. Sydöstra dalen, omkring den, efter flodgrenarnes förening i Gagnefs socken, utvidgade Dalelven, är rymligare, med större odlade fält, samt innehåller, utom Återstoden af Sätters, äfven Kopparbergs och Näsgårds fögderier med städerna Fahlun, Hedemora och Säter;

4:o. Den sydvästra dalen utgöres af Vester-Bergslags fögderi. Vattendragen derifrån leda genom sjön Barken till Mälaren. Länets ofvannämnde sju fögderier komma, enligt fastställd reglering, som dock ännu ej hunnit att i allo bringas till verkställighet, att, i stället för förut varande 3, fördelas till 4, under Svea Hofrätt lydande, domsagor, hvaraf en redan utgöres af den förstnämnde hufvuddelen, eller Öster-Dalarne, samt en af Vester-Dalarne och Vester-Bergslagen, så att den tredje hufvuddelen af Länets skall utgöra tvänne domsagor. För öfrigt är Länets indeladt i 7 kontraktsprosterier, 37 socknar, 1 annex och 48 kapellslag under Westerås Stift. En del af Orsa socken är i ecklesiastikt hänseende derifrån afsöndrad och lagd till Loos socken i Helsingland af Erkestiftet, äfvensom en del af Äppelbo socken är förenad med Råms kapellslag i Carlstads Län och Stift uti ecklesiastikt och juridiskt afseende. I förening med Westmanland utgör Länets distrikt för en Bergmästares och en Grufve-ingenjörs embetsmanna-verksamhet, förutom hvad angår Stora Kopparberget, der särskilde bergstjenstemän äro tillsatte.

Landets klimat är beroende af dess mer eller mindre höjd öfver hafvet, närhet till fjellen samt dälternes öppna eller sammanträngda belägenhet, äfvensom flere andra derå verkande omständigheter. I särskilde delar af Länets är det i följd deraf högst olika, samt mildast i de tvänne sydligaste socknarne af Vester-Bergslagen. I den tredje hufvuddelen är det i allmänhet mildare än i Dalorten, och i denna hårdare i det sydligare belägna Vester-Dalarne än i Öster-Dalarne, men från dessa allmänna klimatförhållanden förekomma icke sällan inom samma socken undantagsvis ganska stora olikheter.

Dalelvens många och djupa fall samt långsträckta forssar hindra densammes begagnande till den betydligare sjöfart, som dess sträckning emellan Dalarne, Westmanland, Upland och Gestrikland eljest kunde erbjuda. Så väl för undanröjande af dessa hinder mot en lättad gemenskap omförmälde orter emellan, som för att afhjelpa olägenheterne af icke sällan timade skadliga öfversvämningar på de vid elfven samt dermed sammanhängande sjöar och vattendrag befintlige låglänta ägor, hafva tid efter annan undersökningar på Statens bekostnad blifvit anställda, men de kostnader, som ett sådant företag måste komma att medföra, hafva hittills hindrat utförandet af annat än mindre rensningsarbeten på vissa ställen i elfven, hvarigenom nedanför belägna ägor sannolikt tillskyndats skada i samma mån som de ofvanföre varande deraf hemtat fördel. Elfrensningarnes utförande efter en fullständig plan skulle otvifvelaktigt

både skyndsammare, säkrare och med mindre kostnad afhjelpa öfversvämningarnes olägenheter, än om sådant delvis sker i den mån den ena menigheten på ofvannämnde sätt tvingar den andra att med egen kostnad eller Statens bidrag leda elfvens flöden ifrån sina ägor till andras, och om efter inträffade missväxter Staten kunde på sådane företag nedlägga medel, skulle den fattigare befolkningens behof af understöd i väsendtlig mån afhjelpas, på samma gång de skadliga verkningarne af Dalelfvens flöden undanröjdes. Till följd af de sednare årens ringa nederbörd hafva dock öfversvämningar af någon mera betydelse derunder uteblifvit, men vanligen stiger elfven öfver sina bräddar tvänne gånger om året, i anseende till den olika hastigheten af snöns smältning å fjellen och i dalarne. För det närvarande begagnas af detta stora vattendrag till varutransporter den del, som ofvanföre Grådafallen sträcker sig till Siljan samt derifrån till Orsa sjön, vidare emellan Gagnefs kyrka och Båtsta i Stora Tuna socken, äfvensom i mindre mån på sjön Runn, som vid Thorsångs kyrka har förbindelse med Dalelfven, samt emellan Husby kyrka och Grådö i Hedemora socken. Redan för längre tid sedan ifrågasatte kanalarbeten emellan sjöarne Barken och Wäsmen samt Barken och Siljan synas icke vidare kunna snarligen komma till utförande, sedan för transporterne emellan förstnämnde sjöar planen till en jernvägsanläggning med lifligare deltagande omfattas, och understöd af Staten blifvit dertill anvisadt, samt hägen för dylika transportmedels begagnande torde komma att rigta sina bemödanden för ledning af Dalortens trafik till Gefle, såsom en närmare belägen af-sättningsort, än som genom en kanal emellan Barken och Siljan kunnat vinnas. Huruvida det sedan år 1828 hvilande kanalarbetet vid Grådafallen kan komma att fullföljas, torde deremot komma att bero på utgången af de stridigheter, som röjas emellan intressena, ej mindre för trafikens ledande från Dalorten, antingen till Ströms-holms kanal, eller till Gefle-Dala-jernvägen, än äfven för en utvidgad sjökommunikation inom orten, och för jordbrukets förkofran genom de betydliga landvinningar och jordförbättringar, som sänkningen af vattenståndet i Dalelfven ofvanför Grådafallen och dermed gemenskap ägande sjöar och vattendrag skulle komma att medföra.

I de stenfria slätter, som förekomma på dälternes bottnar, och i Länets nedre delar förefinnas af betydlig storlek, utgör i allmänhet en finare eller gröfre sand den rådande jordmänen, på flere ställen dock mer eller mindre blandad med lera, bildande så kallad väsa eller jäsjord. Endast på lågländta ställen träffas svartmylla, och de odligsbara höjderne bestå merendels af grusjord. I en del af Mora, Orsa, Ore och Rättviks socknar samt på Sollerön i sjön Siljan är jorden kalkhaltig och derigenom mera bördig.

Den häg till odlingar, som väcktes genom Agronomen, Direktören A. Johnsons undersökningar om uppgifne lägenheters lämplighet för odling. och hans undervisning

om arbetets rätta utförande, samt de större bidrag Staten för ändamålet tillförene lemnade, bibehålles väl ännu dels genom hoppet om Statens understöd vid arbeten, som eljest öfverstiga den fattige odlarens förmåga, ehuru dessa bidrag numera i väsendtlig mån blifvit förminskade och svårare att erhålla, dels genom de råd och upplysningar, som meddelas af Läns-agronomen K. L. Bladin, som för sådant ändamål är anlitad från vårens början till sent på hösten; men på det att denna håg för odlingsarbeten må kunna med den skyndsambet verka till landets fullkomligare uppodling och ett ändamålsenligare jordens bruk, som den tilltagande befolkningens ökade behof kräfver, erfordras icke allenast att den undervisning Agronomen meddelar må kunna kostnadsfritt lemnas allmogen i Dalorten, utan ock att, till dylika arbetens uppmuntrande, statsbidrag må vara att tillgå. I någon mån torde behovet deraf kunna afhjelpas genom anslag, som vid inträffande missväxter erfordras till befolkningens understöd, helst den undsättning, som den nödställda sålunda med sitt arbete måste förvärfva utan skuldsättning, äfven i det afseendet är gagneligare, att den bidrager, genom landets bättre odling, att öka befolkningens bergningsförmåga. I de flesta socknar bearbetas ännu större och mindre myrutdikningsföretag, dels med, dels utan statsbidrag, men öfver betydligare, med Statens bidrag utförde, vattenaftappningsarbeten, hvarmed afsetts beredandet af lägenheter tjenlige för odling, hafva instrumenter, angående godkännande af besigtningar, inkommit år 1854, rörande myror i Malungs socken, nästlidet år i Lima socken, och innevarande år i Jerna socken, äfvensom år 1855 öfver fullbordan af företaget till sänkning af sjön Toftan, utdikning af Gårdstjernsmyran och rensning af Sundbornsån inom Svärdsjö och Sundborns socknar; hvaremot det, likasom de nyssberörde, i berättelsen af den 27 December 1852 omförmälda företaget, att sänka Grann- och Öfersjöarne i Särna socken, ännu icke blifvit fullbordadt och anstånd är dermed lemnadt till under loppet af nästa år.

I Länets nedre delar innehålla bergen åtskilliga metaller, dock mest jern och koppar. Bly förekommer äfven på flere ställen, fastän icke till någon betydighet, samt med mer eller mindre silfverhalt, i någon ringa mån förenad med guld. Nickelmalm tillgodogöres med framgång vid ett för sådant ändamål anlagdt verk, men förut ifrågakämda begagnandet af tillgänglige zinkmalmsförråder har ännu icke kommit till verkställighet. Kalk förekommer af olika slag i särskilde delar af Länets, äfvensom sandsten, hvaraf förfärdigas qvarn- och slipstenar, de sistnämnde af särdeles godhet. Äfven finnes »ställsten» eftersökt till masugnsbröst.

De vidsträckta skogsmarkerne äro af högst olika beskaffenhet, men bära för det mesta endast tall. Granen förekommer blott på den bättre jorden, mera aflägsset från de grusiga höjderne och de sandiga flodstränderne. Det allmännaste löfträdet är björk.

Grå-al och salg i de öfre och asp i de nedre delarne af Länets förekomma dernäst och rönn växer äfven allmänt i vissa trakter.

§ 2.

Invånare.

De för år 1855 upprättade mantalslängder upptaga folkmängden till 154,829 — eller med tillägg af de beskattningsfrie invånare i Särna socken, der mantalsskrifning icke äger rum, utgörande 1,099 personer, tillsammans 155,928.

Af dessa äro:

Mantalsskrifne	Mankön	40,046.	
	Qvinkön	44,421.	84,437.
Mantalsfrie	Mankön, äldre	5,004.	
	minderårige	27,245.	
	tjenstgörande soldater	1,229.	
	Qvinkön, äldre	9,421.	
	minderårige	27,493.	70,392.
		<u>Summa</u>	<u>154,829.</u>
Särna sockens ofvannämnde befolkning af alla åldrar:			
	Mankön	542.	
	Qvinkön	557.	1,099.
		<u>Summa</u>	<u>155,928.</u>

Befolkningen i Länets har sålunda sedan sista uppgiften om densamma meddelades blifvit förökad med 4,869 personer. Till denna befolkningens tillväxt har otvifvelaktigt medverkat, att orten icke varit hemsökt af svärare farsoter eller allmänne missväxter. Den främjas ock uti icke ringa mån af allmogens i vissa trakter ännu fortfarande sed, att föräldrar i förtid afstå sin egendom till barnens vård och begagnande mot öfverenskomne födomålsvilkor; men den tillökning, som folkmängden sålunda vinner hastigare, än jordbruket och andra näringar lemna utvägar till densamma bergning, kommer understundom att på ett kännbart sätt betunga fattigvårds-

samhällellas omtänksammare medlemmar, särdeles då missväxt inträffar. Qvinnornas antal, i synnerhet de äldres, fortfar att vara betydligt öfvervägande. Den anmärkte tillökningen af folkmängden under ifrågavarande tid, i förhållande till antalet af personer i hvardera af ofvannämnde klasser vid den tid, hvarifrån förhöjningen beräknas, finnes vara störst bland mantalsfria äldre qvinnor, dernäst af minderårige, och så af mantalsfrie äldre mankön, sedermera af minderårige och minst bland mantalsskrifna qvinnor. De förut gjorde iakttagelserne om qvinnokönets öfvervägande tillökning äga sålunda för denna tid icke tillämplighet, och de förra förhållandena igenfinnas endast i afseende på de äldre och de mantalsskrifna qvinnornas antal, hvaremot mankönets tillväxt både i mängd och i förhållande till de uti sista berättelsen uppgifne antalen är nu öfvervägande. Om än det torde få antagas, att dryckenskapslasten, som tillföre uppgifvits menligt inverka på en del af den manliga befolkningens lifslängd, i någon mån aftagit, så lär likväl icke det anmärkta förändrade förhållandet kunna få uteslutande tillskrifvas en sådan sedeförbättring, då bränvins-förbrukningen ännu är så betydlig och detsamma svårare åtkomlighet till ständigt begagnande synes förleda till en öfverflödig förtäring deraf på och i närheten af de ställen, hvarest det numera endast får tillhandahållas. En fortsatt tillämpning af nu gällande lagar i afseende på bränvinets tillverkning och försäljning, med de ändamålsenliga tillägg och förbättringar deri, som af erfarenheten anvisas, skall otvifvelaktigt efter hand mer och mer minska samt slutligen borttaga den omätlige bränvinsförtäringen, som vållar de flesta brott och lagöfverträdelser, samt här i orten ännu underhålls af en ymnig tillförsel från andra orter, hvaremot den fördyrade beskattningen i det närmaste kommit tillverkningen att här upphöra, då blott ett större och högst få mindre brännerier i länet förefinnas och begagnas. Bestämmelserne i Kongl. Förordningen den 18 Januari 1855, i afseende på bränvinsförsäljning i mindre partier, hafva i synnerhet på landsbygden öfvat ett valgörande inflytande samt hos flere menigheter fäst uppmärksamheten derpå, att det, för ett fullständigare hämmande af det onda, bränvinsförbrukningen sprider, skulle vara af stor vikt, att försäljnings- och utskänknings-rätten, på sockne-nämndens framställning derom, kunde vid äldre gästgifverier borttagas, eller inskränkas till utskänkning endast åt resande, samt att landthandlande kunde förbjudas att jemväl partivis drifva handel med nämnde vara. I någon mån har förbrukningen af utländska drycker äfven bland allmogen tilltagit, men det torde vara att hoppas, att den efter hand sig ökande tillgången på tjenliga inhemska mältdrycker skall föranleda till dessas allmännare begagnande, åtminstone så snart de tillhandahållas till ett lämpligt, billigare pris, än de destillerade utländska eller inhemska spritdryckerna.

Brist på arbetsfolk borde i en landsort, der arbete hos andra utgör en hufvudsaklig binäring för en betydlig del af befolkningen, icke kunna förekomma, men den har dock år från år allt mer blifvit härstädes bemärkt. Om dertill bidragit, att vid förefallande behof den arbetande befolkningen utvandrat till företag utom orten, så torde dock en verksam anledning till omförmälda förhållande få sökas dels i de ökade arbetstillfällen, som flere jernvägs-anläggningar och stora skogsafverknings-företag öppnat, dels det minskade behofvet att begagna sig af omförmälde binäring, då den egna skörden och de stegrade arbetslönerne utan sådane arbetsanstängningar, som förr dertill erfordrades, ändock lemnat utväg till allmogens bergning. Medelpriset å ett mansdagsverke under åren 1854—1855 utgör 27 sk. 7½ rst. Banko, men understiger det under sistnämnde år allmänt gällande, och priset har ändock sedermera ytterligare stegrats.

Enligt Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 4 Oktober 1810 äger länets allmoge att vid ofvanomförmälde utvandringar i stället för pass begagna betyg af församlingarnes Pastorer, enligt meddeladt formulär. Mera bestämda föreskrifter i afseende derpå skulle otvifvelaktigt verka välgörande på de utvandrandes seder och ordentlighet.

§ 3.

Näringar.

Jordbruket. I särskilda delar af länet bedrifves detsamma på olika sätt. Fördelad efter gödseltillgången i 3, 4 till 5 års skiften brukas åkerjorden i vissa trakter alltid öppen, i träde, besädd med råg, korn, eller blandsäd å nygödsel, samt under ett, två eller tre år för svagare bland- eller hafresäden. Sedan förra århundradet har från trakten af Fahlun till medlersta och nedre delarne af länet spridt sig det der då införde brukningssätt af åkerjorden med omvexling af säd och gräs, i det så kallade koppelbruket, men äfven andra växtföljder, med mer eller mindre inrymmande af foderväxtodlingen, förekomma, och odlingen af rotfrukter är jemväl i tilltagande, dervid dock företrädesvis potates ännu begagnas. Efter jordens vidd och beskaffenhet

Berättelse öfver Stora Kopparbergs Län för åren 1851—1855.

är omloppet vanligen åtta- eller tioårigt med råg efter gödsladt träde eller vallbrott, gräs två till fem år samt hafre eller blandsäd två till tre år. Rotfrukterne ingå annu blott undantagsvis uti en ordnad växtföljd, och hvete, såsom höst- eller vårsäd, äfvensom korn, brukas ännu i dessa trakter blott uti mindre försök om dess användbarhet, ehuru odlingen af dessa sädesslag inom länet är i tilltagande, hvaremot korn utgör ett allmänt säde å kalkgrusjorden i fem socknar af Öster-Dalarne. Blandsäd af korn och hafra på nygödslad eller eljest i bättre växtkraft varande jord, samt korn, hafra, vår-råg och grå-ärter uti andra och tredje sädet efter gödslingen nyttjas i några socknar af Öster-Dalarne, och grå-ärterna sås äfven till icke ringa belopp oblandade i de socknar, der korn mera allmänt odlas. Hafra är lanets hufvudsäde, men blifver understundom på vissa ställen af ringa vigt till kärnan och grof till skalet. Potatoesodlingen har blifvit betydligt utvidgad år från år, och under den tidrymd, som denna berättelse omfattar, i allmänhet icke lidit någon betydligare skada hvarken af frost eller torröta. Trädgårdsväxter odlas egentligen icke af andra än dem, för hvilkas lefnadssätt de äro behöflige, och planteringen af ädlare fruktträd hör till sällsyntheter, hvartill torde föranleda deras kortare varaktighet, än annorstädes inom riket. Odlingen af lin och hampa beräknas i det närmaste motsvara allmogens behof, men den humla, som i länet odlas, är i synnerhet då skörden, såsom under flere de sednare åren inträffat, misslyckas, otillräcklig för befolkningens behof, ehuru från vissa trakter afsättning utom orten vanligen äger rum.

I följd af åkerbrukets förbättring och utvidgande genom odlingar har spanmålsafkastningen vunnit betydlig tillökning. Befolkningens behof har dock äfven tilltagit såväl genom folkets tillväxt, som ock genom de från tilltagande välmåga stigande anspråken på bättre och rikligare lefnadsmedel. Behofvet af spanmål från andra orter, utöfver hvad i länet under vanliga år skördas, torde derföre kunna oförändradt antagas till en tiondedel af hvad deraf här förbrukas; och äfven efter flera goda eller medelmåttiga skördar förblifver befolkningens bergningsförmåga, måhända till någon del i följd af ovana vid större penningetillgångar och förmögenhet, än som motsvara de dagliga behofven, äfvensom af bristande insigt att dem vårda, så inskränkt att, vid inträffande missväxt, dess behof af spanmål icke kan fyllas utan Statens understöd. På den enskilda omtanken och vinstbegäret bör visserligen ankomma att erforderlige förnödenheter anskaffas, men kommunen och Staten kunna icke få skilja sig från omtanken derpå, att den större och fattigare delen af befolkningen må kunna af de anskaffade förråden blifva delaktige, så snart den enskildes förmåga dertill befinnes otillräcklig. Allmänt nyttiga företag, ökande landets produktion eller beredande lättad gemenskap emellan olika landsorter, förnämligast till de större handelsplatserne, der upplag af förnödenhetsvaror förefinnas och afsättning af landets produkter kan tillva-

gabringas, lemna vid sådana tillfällen otvifvelaktigt den bästa hjälp åt de behöfvande, hvaremot låneunderstöd blott fördela missväxtens verkningar på flere år, måhända till dess en ny hårdare olycka inträffar; och utan att gifva den nödställda nya medel och utvägar till bergning.

Begagnandet af tröskverk och sädesrensning-machiner, äfvensom drillkultur vid odling af rotfrukter, synes väl småningom tilltaga, men dermed förenade fördelar borde, om de voro rätt insedde, otvifvelaktigt föranleda till desammas allmänna införande. Allmogens håg för foderväxtodling på åkern har fortfarande blifvit underhållen genom anskaffad tillgång på tjenligt frö till nedsatt pris. Länets landthushållnings-sällskap, bildadt för befrämjande af åkerbruk, boskapsskötsel och öfrige landtmannanärningar, har, i den mån dess ringa medel dertill lemnat tillgång, åt omförmälda föremål egnat sin verksamhet, hvilken otvifvelaktigt skall komma att visa ett kraftigare inflytande, sedan betydligare tillgångar dertill blifvit anvisade uti en viss andel af brännvins-minuthandels- och utskänknings-afgifterna i städerna och på landet. Flere af sällskapets medlemmar hafva i bolag inköpt en dertill lämplig egendom och på billiga villkor upplåtit densamma till begagnande af hushållnings-sällskapet för inrättandet af en lägre landtbrukskola, hvilken efter derför beviljadt statsbidrag innevarande år blifvit öppnad. Den undervisning, som der meddelas i jordbrukets praktiska utöfning, skall, i förening med de råd och upplysningar i sådant afseende, som af Läns-agronomen lemnas äfven i de aflägsnaste delar af detta vidsträckta landskap, otvifvelaktigt i hög grad bidraga till spridande af bättre insigter om jordens ändamålsenliga bruk, till förökad afkastning deraf och ett stigande välstånd hos den jordbrukande allmänheten.

Boskapsskötseln befinnes fortfarande på en i allmänhet ganska låg ståndpunkt, och antalet af kreatur har, till följd af de sednare årens svaga foderskördar samt saknaden af eljest vanlig tillförsel af kreatur från andra orter, blifvit minskadt, hvilket menliga förhållande skulle hafva varit ännu mera kännbart, om icke genom den årligen tilltagande foderväxtodlingen en ännu större minskning af kreaturens antal kunnat förekommas. Gästgifveri-inrättningarnes uppehållande genom entreprenad-aftal om skjuthållningen är af ett välgörande inflytande på de mindre hemmansägarnes jordbruk, enär tillfälle derigenom blifvit dem beredt, att utbyta de mera dyrköpta hästarna mot dragoxar, som äro mindre kostsamma att underhålla och bättre bibehålla sitt värde. Bristen på tillräckliga och närande betesmarker, vare sig oländiga eller odlingsbara, är ett viktigt hinder mot en förbättrad boskapsskötsel, likasom de ännu alltför inskränkta och till beskaffenheten svaga fodertillgångarne för kreaturens vinterutfodring, och en sådan förändring i allmogens vanor är icke snart att förvänta, att de icke odlingsbara skogarne blifva upplåtna till betesmarker och vinterutfodringen genom ändamålsenligare brukningsätt kommer att hemtas från den plogbara jorden, hvilket vore det enda

sätt, hvarpå omförmålde hinder mot i boskapsskötseln behöfliga framsteg synes kunna öfvervinnas. De belöningar, som hushållnings-sällskapet årligen utdelar för uppvisade goda och väl vårdade djur, skola väl i någon mån bidraga till det dermed åsyftade ändamålet, hvilket likväl derigenom icke förr än i en ännu långt aflägsen framtid torde kunna ernås.

Skogarne inom länet, otvifvelaktigt ännu tillräcklige för ortens alla behof deraf, förödas i allmänhet obetänksamt, i synnerhet der de äro i samfällighet och der afsättningstillfällen underlätta misshushållningen. I några socknar är behofvet att köpa skogseffekter redan ganska kännbart, och då en sådan brist flerstädes i länet kommer att utveckla sig, skall en betydlig afsättning inom orten yppas för de socknar, hvilka med flottled till de medlersta delarne af länet kunna aflåta skog, men saknat den utväg dertill, som förefunnits och blifvit begagnad i gränstrakterne emot Werm-land och Gefleborgs län samt i någon mån afven mot Norrige. Med beräkning på de aflägsna skogarnes vidsträcktighet och från uråldriga tider orörda timmertillgångar hafva, sedan planen till Gefle-Dala-jernvägsanläggningen ingifvit förhoppning om möjligheten att kunna till hafvet nedföra virke från Dalsocknarnes skogar, flere bolag sig bildat för desammas tillgodogörande, och i täflan med förut varande bergverksägare hafva dessa nya bolag medelst betydliga kapitalers utgifvande till allmogen, förnämligast i början mot en alltför ringa betalning i förhållande till skogens vidd och beskaffenhet, tillvunnit sig femtioårig timmer-afverkningsrätt på vidsträckta trakter af skogarne i Dalorten. De fleste så beskaffade aftal inskränka dock virkesfångsten till det gröfre, mogna timret, och skola, om bestämmelserne kunna handhafvas, mindre menligt inverka på skogarnes bestånd än de aftal om oinskränkt afverkningsrätt, som tillförene blifvit emellan några bruksägare och vissa traktors jordägare på femtio år afslutade. Huruvida efter någondera af dessa slags upplåtelser afverkningsrättens innehafvare skola komma begagna densamma på ett sätt, som afser och öfverensstämmer med skogarnes bestånd i framtiden, torde dock alltid vara att betvivla, men hastigare skall dock förödelser, såsom hitintills, fortgå på de vidsträckta samfäldta skogarne, såvida lätta afsättningstillfällen från desamma dertill föranleda och aflägsenheten gör en verksam beifran af dessa skogars olofliga begagnande omöjlig. En skyndsam fördelning af så beskaffade skogar, om än deras upplåtande derigenom till enskild ägo befinnes på hushållningen dermed öfva ett mindre verksamt inflytande, än som deraf borde vara att påräkna, måste derföre vara högst önskvärd, men delningsåtgärdernas fortskyndande betingas icke blott af Statens anslag för storskiftes- och afvitt-rings-verket, utan ock af allmogens förmåga att utgöra de för affattningen och skiftes-utstakningarne erforderlige dagsverken, i följd hvaraf understöd af Staten icke borde saknas till bidrag för arbetarnes aflöning, då dagsverkskostnaderne öfverstiga jordägar-

nes förmåga att dem utgöra. Då alla förhållanden antyda på behovet af en inskränkning i den fria dispositionsrätten öfver de för landets odling samt befolkningens trefnad och välstånd outhärliga skogarne, torde för sådant ändamål verksamma bestämmelser vara att emotse uti en förväntad ny lagstiftning om skogarnes vård.

Byggnadssättet har i allmänhet icke undergått annan förändring, än att för ett prydligare utseende och större utrymme i någon mån erfordras mera från skogarne hemtade materialier. Jemväl bibehålles det inom orten af ålder brukliga stängselsättet med gärdesgårdar, hvartill mycket virke erfordras. I några få socknar, der skogabrist förefinnes, har, efter uppmaning från Länsstyrelsen, dels allmänt, dels blott i viss mån hägnaderne blifvit borttagne emellan inägorne och utmed de allmänna vägarne, till besparing af stängselvirke och kostnaden för vägarnes vidmakthållande vintertiden. Bränttorf begagnas ännu högst obetydligt, ehuru det mycket stegrade vedpriset synes böra föranleda till en genom bränttorfs allmännare användande möjlig minskning i vedåtgången.

Bergsrörelsen har, under den period förevarande berättelse omfattar, i allmänhet varit gynnad af fördelaktigare konjunktur-förhållanden än under det nästföregående tidskiftet.

Vidkommande först koppartillverkningen vid Stora Kopparberget, hvilken fortfarande grundats på malm såväl utur grufvans äldre ras som ur fast klyft, så har uppfordringen af malm i ej obetydlig mån ökats, men, i anseende till dessa malmers svagare beskaffenhet än de under de föregående åren brutna, har koppartillverkningens belopp dock under ifrågavarande fem år successivt nedgått, så att, då detta år 1850 uppgick till 4,976 Skeppund, detsamma under år 1855 utgjorde endast 4,293 Skeppund, och har såmedelst, vid jämförelse emellan nyssnämnde period och den, som förra berättelsen omfattar, en lägre tillverkning af 232 Skeppund i medeltal för året ägt rum. Detta oaktadt och i anseende till kopparens förhöjda pris, som under år 1853 särdeles högt stegrades, har den till fjerdepartsägarne, eller delägarne i grufvan, utdelade behållningen deraf i medeltal utgjort femtio procent utöfver revenyen under de nästföregående tre åren. Berörde höga kopparpris har äfven fortfarande möjliggjort koppartillverkning af slagg, sofrad ur äldre varp, ehuru densamma, i följd af såväl alltmåra minskad tillgång på smältvärd slagg som stegrade kolpris, i allt mindre mån bedrifves.

Tillverkningen af malm från Tomtebo koppargrufva har ökats till omkring 600 Skeppund i medeltal årligen, men vid Garpenberg har densamma fortfarande utgjort omkring 50 Skeppund. Den tiondefrihet, som sistnämnde verk åtnjutit, har med år 1854 tilländagått, men ytterligare frihetsår äro sedermera i underdanighet sökt.

Hvad derefter beträffar jernstillverkningen, så hafva i och för denna bearbetats 429 större och mindre grufvor, från hvilka erhållits 239,218 lass malm om två Skeppunds vikt. Det redan tillförene införda begagnandet af gasrostugnar har under ifrågavarande år vunnit ytterligare utsträckning, och genom sålunda samt i öfrigt förbättrade metoder för tackjernsblåsningen har denna kunnat ökas från 193,593 Skpd 13 Lpd 10 α , som den år 1850 utgjorde, till 267,130 Skpd 3 Lpd 5 α , år 1855, men i följd af den, jemlikt Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse den 14 November 1854, beviljade nedsättning i tiondeafgiften för tackjernstillverkningen, har, oaktadt den sålunda ökade tillverkningen, tiondebeloppet, som under förstnämnde år uppgick till 3,163 Skpd 9 Lpd 13 α , år 1855 utgjort endast 2,471 Skpd 8 Lpd 7 α .

Sedan största antalet af de inom länet befintliga smälthärdar efter hand öfvergått från bestämd till oinskränkt smidesrätt, har stångjerns- och manufaktur-tillverkningen vunnit betydlig tillväxt, så att tillverkningsbeloppet deraf under ifrågavarande period uppgått från 103,756 Skpd 9 Lpd till 132,280 Skpd 19 Lpd 1 α , till följd hvaraf ock hammarskatten ökats från 872 Skpd 2 Lpd 2 α till 1,120 Skpd 7 Lpd 11 α .

Utur förr bearbetade grufvor har silfvermalm, ehuru icke till betydligare mängd, fortfarande brutits, men då såväl densamma som tillförene uppfordrad malm under nu ifrågavarande år blifvit tillgodogjord, har tillverkningen af silfver och bly till någon del ökats.

Sedan år 1854 hafva tvänne skärpningar på nickelmalm inom Leksands och Stora Tuna socknar blifvit bearbetade samt af denna malm tillverkats vid Sågmyre nickelverk i Bjursås socken dels nickelspeiss, dels kopparnickel.

Antalet af de inom länet varande bergverk är i tabellerna utfördt, och den personal, som vid bergshandteringen haft sin egentliga sysselsättning, kan fortfarande antagas till omkring 7,000 personer.

Värdet af de tillverkningar, som länets bergsrörelse lemnat, kan för det sednaste af de år, denna berättelse omfattar, eller år 1855, beräknas till följande belopp:

72 ort 90 korn guld à 700 R:dr Skålpundet	510: 14. 4.
336 Skålpund 13 ort 60 korn silfver à 44 R:dr	14,789: 46. 3.
220 Skeppund 14 Lpd 10 α bly à 45 R:dr	9,932: 30 —
5,046 Skeppund 6 Lpd 10 α koppar, garad samt till en del valsad och smidd vid Avesta, efter medium af priset i Stock- holm, då transport och öfrige omkostnader ersättas af det högre manufakturingsvärdet	842,736: 13. 2.

Transport: 867,969: 7. 9.

	Transport:	867,969:	7.	9.
25 Skeppund nickelspeiss à 533: 16		43,333:	16.	—
62 Skeppund 40 Lpd kopparnickel à 666: 32		44,666:	32.	—
65 Skeppund 9 Lpd grön vitriol à 43 Rdr		850:	40.	10.
2,398 Tunnor rödfärg à 5 Rdr		41,990:	—	—
4,419 dito dito à 4: 24		6,385:	24.	—
252 dito dito à 3: 16		840:	—	—
771 dito dito à 2: 32		2,056:	—	—
424 Skeppund 12 Lpd 2 & svafvel à 24 Rdr		40,444:	25.	—
132,280 Skpd 19 Lpd 4 & stångjern och manufaktur- samt bergsmans-jern à 18: 32		2,469,244:	21.	5.
134,849 Skpd 10 Lpd 4 & tackjern à 7 Rdr		943,946:	27.	4.
3,424 Skpd gjutgods à 17 Rdr 16 sk.		59,297:	16.	—

Summa Banko R:dr 4,427,694: 18. 4.

De fabriker, bruk och näringar, hvilka icke tillhöra bergsrörelsen, äro till antal och beskaffenhet i tabellerne upptagne. Till någon del utvidgade under ifrågavarande period, torde desamma kunna anses hafva lemnat tillverkningar för ett värde af omkring 150,000 Riksdaler Banko.

Binäringar äro fortfarande kolning, malmbrytning, ved- och virkeshuggning, forsling af malm, brukseffekter, andra varor till och från orten, öfrige tjänstbarheter vid bergverken, äfvensom, ehuru af ringa inflytande, vid det i Elfdals socken befintlige porfyrverk, Dalallmogens så kallade herrarbeten under deras utvandringar till andra orter, och tröskning, hvarigenom icke obetydliga spanmålsförråder förvärfvas, finare och gröfre spånads- och väfnadsarbeten till afsalu, tillverkning af laggkärl, båtar, askar, såll, väfskedar, skåp, kistor och annat snickarearbete, hjul, körredskap, spinnrockar, ståltrådsarbeten, väggur, slipstenar, svartsmiden, skinnkläder med beredning af skinn dertill, gröfre hästtäckor och mattor samt i någon ringa mån tjära. Virkeshuggning och framforslande till flottlederna torde hädanefter komma att inbringa betydliga biförtjenster åt allmogen i de orter, der sådana arbeten kunna ifrågakomma. Spånads- och väfnadsslöjder, äfvensom linodlingen, uppmuntras fortfarande, dels genom premier af dertill anvisade allmänna medel, och dels med årliga räntan å en år 1838 för sådant ändamål gifven enskild fond af 2,300 R:dr Banko.

Handel å landet bedrivnes numera i nästan alla på föreskrifvet afstånd ifrån stad belägne socknar af länet. För hvar och en, som sålunda till billigt pris, utan tidsuppooffring och den kostnad, som desammas anskaffande från aflägsna städer måste medföra, i den mån sådant icke vid varuforsling åt andra verkställes, kan erhålla si-

na förnödenhetsvaror, skall sådant vara en icke ringa fördel, men tillhandahållandet af bränvin och andra öfverflödsvaror i denna handelsrörelse kan deremot icke undgå att menligt verka på mångens sedlighet och bergningsförmåga, särdeles om denna handel, såsom åtminstone stundom inträffar, kommer i händerne på mindre bildade, redbara och vältänkande personer. Ett skadligt inflytande öfvar ock af ofvannämnde anledningar inom detta län den numera härstädes fullkomligt obehöflige gårdfarihandel, som drifves af personer från Borås och Ulricehamn samt omkringliggande ort.

I förra berättelsen omförmälda vägomläggningsarbetet inom Husby socken å vägen till Gefle har blifvit afbesigtigadt år 1852, och å allmänna landsvägen inom Rättviks och Ore socknar år 1853, samt emellan Fahlun och Stora Tuna till särskilde delar deraf våren 1854 och 1855, äfvensom väganläggningen emellan Elfdalen och Särna samt emellan Leksands och Mora socknar genom Sofia Magdalena socken på sydvästra sidan om Siljan sistnämnde år, fastän en del anmärkte brister äfven under detta år måst afhjelpas. Ehuru beredande en lättare gemenskap, åtminstone sedan vägarne efter flere års begagnande och tjenligt underhåll vunnit erforderlig fasthet, samt i följd deraf utöfvande ett gagneligt inflytande inom de delar af länet, der dessa företag blifvit utförde, måste de dock erkännas vara af ringa vigt emot de förbättrade kommunikationer, som genom jernvägsanläggningar tillvägabringas. Sedan för denna landsort fråga om ett sådant företag till förbindelse emellan Fahlun och Gefle först blifvit väckt, men ett behöfligt anslag af allmänna medel för detsamma då ej kunde vinnas, uppstod år 1852 fråga att, i den rigtning trafiken till och från Dalarne förut tagit, få en jernväg anlagd, öppnande förbindelse emellan Westerås, Siljan och Fahlun. Plan till arbetets utförande uppgjordes jemväl på vissa menigheters och enskilde personers bekostnad, men vid 1853 års Riksdag, då anslag begärdes för ofvannämnde tvänne jernvägsföretag, vann Gefle-Dala-banan, hvartill planen jemväl utan statsbidrag blifvit uppgjord, företräde, såsom fordrande en mindre kostnad för utförandet och förande Dalarnes skogs- och öfrige produkter den genaste vägen till af-sättningsort vid hafvet. Sedan oktroy för ett bolag till jernvägens byggande blifvit meddelad har arbetet blifvit företaget och fortgår.

§ 4.

Politisk författning.

Sedan sista berättelsen aflemnades, hafva de förändringar i länets kammar-verk ägt rum, att från kronohemmanen afgått 44 mantal, hvaremot kronoskatte-hemmanen ökats

ökats med $\frac{1}{3}$ och rekognitions-skogshemmanen med $14\frac{1}{3}$ mantal; varande derförutan 16 nya mjölkvarnar tillkomna och skattlagda.

I de trakter af länet, der den obegränsade hemmansklyfning, som från äldre tider tillbaka inom Dalorten varit en vedertagen landssed, medfört en sådan ägoblandning, att en ändamålsenlig häfd af de små spridde jordlotterna blifvit omöjlig, hafva de på Statens bekostnad, eller med bidrag af allmänna medel, genom Kongl. brefven den 9 Februari 1802 och den 17 Augusti 1804 samt flere meddelte föreskrifter påbjudne och socknevis verkställdes allmänna storskiftes-förrättningarne under ifrågavarande fem år blifvit fortsatta, och utgöra ett lika outhärligt som verksamt medel till jordbrukets upphjelpande derstädes. Uti viss mån förändrade och mera fullständiga föreskrifter, såväl i afseende på förrättningarnes utförande, som angående äganderättens förenande till de för besutenhets bildande bestämde, särskilde ägare tillhörande, obesutne fastighetsdelar, äro dock af behovet påkallade. Tid efter annan hafva särskilde förslag i sådant afseende blifvit uppgjorde och till Kongl. Maj:ts nådiga pröfning hemställda, men dessa ärendens behandling har under flere år varit beroende på infordrade utlåtanden från Kongl. Kammar-kollegium, hvadan något Kongl. Maj:ts nådiga beslut i dessa ämnen ännu icke blifvit till vederbörlig efterrättelse meddeladt. För storskiftes-ärendernes ändamålsenliga behandling och fullföljd vore önskligt att dessa hvilande frågor snarligen kunde komma till afgörande, äfvensom att statsanslagen blefvo förhöjde, så att ej mindre flere Landtmätare kunde till arbetets skyndsammare fullbordande anställas samt deras allöning efter den närvarande tidens fordringar lämpligen förbättras, än äfven bidrag, såsom ofvan är nämnt, lemnas till erforderligt dagsverksbiträdes anskaffande, der tillhandahållandet deraf, i anseende till skogarnes och ödemarkernes vidsträckthet, kan finnas för den fåtaliga och fattiga befolkningen i länets öfversta socknar för mycket betungande. Af de i förra berättelsen omnämnde, oafslutade storskiftesförrättningar, är den rörande skogsinarken i en del af Stora Tuna socken ännu hvilande, i anseende till en på Högsta Domstolens pröfning numera beroende tvist om hvad som skalt i skiftet ingå, eller bibehållas till vissa bruk och lägenheter. Efter fulländad skogsmätning uti Mora socken äro förberedande åtgärder till skogens fördelning under arbete, så att bydelningen deraf, om yppade stridigheter icke sådant hindra, nästa år kan varda utstakad. Inägoskiftet uti Venjans socken har under tiden jemväl blifvit afslutadt och skogsdeleningen derstädes torde jemväl nästa år kunna blifva emellan byalagen verkställd. I öfre Vester-Dalarna har skogsmarkens fördelning blifvit fullbordad i Malungs socken och arbetet jemväl företaget i Lima socken, äfvensom de enligt Kongl. Maj:ts nådiga bref den 17 April 1852 företagne förnyade skiftesåtgärderne i Äppelbo socken så fullföljde, att bydelningen af inägorne i år vunnit stadfästelse. De

år 1850 företagne förnyade mättnings- och delningsåtgärder i och för skattnings- och förvaltningsmarkerna i Näs och Floda socknar hafva blifvit i den ena fullbordade, men beror, hvad den andra beträffar, på pröfningen af Flens Finnhemmans åboers underdåniga besvär öfver Kongl. Kammar-kollegii utslag, i fråga om skogstilldelning för nämnde hemman. I Svärdsjö socken, der skiftesförrättningen företogs år 1849, har aflämnningen nästlidet år blifvit fullbordad, så att byskiftet å inägorne i år kunnat företagas.

Utaf de i tabellen upptagne hemman och lägenheter tillhöra 13 $\frac{1}{4}$ dels mantal jemte en mjölkvarn och ett fiske Kongl. Maj:t och Kronan samt 3 $\frac{1}{4}$ dels mantal fromma stiftelser.

Antalet af de i förra tabellen upptagna oskattlagda bebyggda torp och lägenheter har minskats med 44, genom skattnings- deraf, dels särskildt, dels i sammanhang med de rekognitionsskogar, hvarå de varit belägna, och ha derjemte tillkommit två skattlagda obebyggda lägenheter.

I länet finnas 44 posthemman samt 52 gästgifvaregårdar och skjutsombyteställen.

Med afseende å innehafvande hemmantal, är förhållandet emellan själfägande jordbrukare och arrendatorer, likasom tillföre, såsom 15 till 1, och de vanligast förekommande arrenden, äfvensom landböndernas utkomst, hafva icke undergått någon förändring.

Statsbidrag. Ehuru utaf dessa roteringsbesväret är inom länet mindre jemnt fördelat, har sådant dock vid beskattningen städse kommit till afseende, så att hemmans-ranta och fastighets-bevillning blifvit derefter åsatte.

Värdet af de i tabellen upptagne onera är grundadt på vederbörandes, med kronoräkenskaperna och andra tillgängliga handlingar jemförda, uppgifter. Under titeln: Diverse onera, inbegripas folkskoleafgift, kurhusmedel, riksdagsmansarfvode, allmänna byggnaders underhåll, skottpenningar för rofdjurs fällande utom skallgång m. m.

Så vidt ske kunnat, hafva uppskattningsvärdet och bevillningen af jordegendom, bergverk och särskilda lägenheter blifvit i tabellen utförde i enlighet med formulärets foreskrift, hvaremot öfriga skatter måst i ett sammanhang upptagas, såsom i de flesta socknar inom länet utgående på rote. Den personella bevillningen har dock, för såvidt det låtit sig göra, blifvit specifikt upptagen.

Politi. Tillfälle att njuta undervisning har länets ungdom fortfarande ägt vid Fahlus högre lärdomsskola. Lärjungarnes antal derstädes har under ifrågavarande tid för hvarje läsår uppgått till 439, men ständigt tilltagit och utgjorde sistlidet år 152. Lärarestaten vid skolan uppbär, enligt 1849 års öfvergångsstat, ett löneanslag af 5,747 Rdr 44 sk. 3 rst. Banko. En från länet hos Kongl. Maj:t i underdånighet gjord ansökning om skolans utvidgning till fullständigt elementar-läroverk har ännu icke vun-

nit nädigt bifall, hvaraf behovet likväl med hvarje år starkare framträder. I socknarnes folkskolor bestrides folkundervisningen i öfverensstämmelse med Kongl. Stadgan derom af den 18 Juni 1842 och de reglementen, som, lämpade efter orternes olika förhållanden, blifvit godkända af Konsistorium i Westerås.

Uti slöjder öfvas allmogens ungdom, såsom tillförene, i allmänhet endast af anhörige och grannar, men i Bjursås och Sundborns socknar fortfara de genom mindre statsbidrag, lemnade för en gång, åstadkomne undervisningsanstalter hos enskilde personer för tillverkning af åkerbruksredskap samt snickare- och smides-arbeten.

Till lärarnes aflöning vid den praktiska bergsskolan i Fahlun, äfvensom till stipendier och understöd för elever, samt inköp af böcker, materialier, redskap, modeller m. m. utgår dels af Staten, dels från brukssocieteten ett sammanräknadt årligt anslag af 41,500 R:dr Banko. Lärotiden är bestämd till två år, och hafva, under de tillämpligaste tvänne lärokurserne, 7 ordinarie elever, deraf 6 stipendiat och 30 extra elever, hvaribland en från Norrige och en från Finland, begagnat undervisningen. Den nästlödte är började kursen begagnas, utom af en ordinarie elev och stipendiat, utaf 17 extra elever och deribland af en från Finland.

Öfver ordning och sedlighet vaka uppsyningsmännen i byarne, kyrkoråden och socknenämnderne, äfvensom, tillika med kronobetjeningen och presterskapet, i afseende på helsovården. I länet äro anställda tre provincial-läkare, stationerade i Fahlun, Hedemora och Näs. I Rättviks socken af Öster-Dalarne är anställd en extra provincial-läkare och i Vestra Bergslagen bestrides provincial-läkare-vården af en på Smödjebacken bosatt, af enskilde aflönad distrikts-läkare. I Fahlun är länets lasarett och kurhus med särskild läkare, och der i staden är jemväl länets djur-läkare bosatt. I Vestra Bergslagen och i Hedemora äro särskilde djur-läkare anställda utan aflöning af Staten.

Vården om församlingens fattige hesörjes i enhghet med Kongl. Förordningen den 13 Juli 1853, i den mån binder för en fullkomlig tillämpning af författningens föreskrifter icke möta af befolkningens fattigdom och vana att sent skilja sig från vedertagna bruk samt brist på lämpliga personer till dessa ärendens handhafvande. Om lämpligaste användandet af Statens till fattiges understöd vid missväxter lemnande bidrag återopas hvad derom här ofvan redan är vordet yttradt.

Den nödhjelps-kassa för tjugutvå af länets socknar, eller de för missväxt mest blottställda, hvilken genom framlidne Erkebiskopen J. O. Wallins föranstaltande år 1838 samlades, innehade vid 1855 års slut en behållning af 28,002 R:dr 2 sk. 11 r:st. Nämnde kassas direktion har dessutom under sin förvaltning en till understöd för vissa fattiga i Leksands, Rättviks och Mora socknar af Enkefru M. L. Svensson i Jönköping gifven fond, med en behållning vid 1855 års slut af 13,038 R:dr 19 sk.

I r:st., samt fruntimmers-föreningens i Upsala gåfvofond, till spånadsslöjdens befrämjande medelst rudimateriers tillhandahållande för inkomstgifvande sysselsättning åt behöfvande i ofvannämnde tjugutva socknar, med en behållning vid sistlidet års slut af 2,464 R:dr 38 sk. 2 r:st., allt Banko; hvaremot vid nyssnämnde tid med Kongl Maj:ts nådiga tillåtelse till länets hushålls-sällskap öfverlemnades den åt nödhjelps-kasse-direktionens förvaltning anförtrorde fonden af i Skåne år 1813 samlade medel till Dalortens understöd genom befrämjande af rågsäde derstädes, med en då ägande behållning af 5,000 R:dr Banko. Jemte det de föreskrifter för användandet af årliga inkomster, som fondernes gifvare lemnat, blifvit iakttagne, har direktionen af förut besparade eller för året tillgängliga räntemedel, då sådant ansetts erforderligt, lemnat understöd i mjölgåfvor åt sjuklige, vanföre fattige genom socknarnes fattigvårds-styrelser, men för öfrigt utgifvit medel till uppmuntran åt nitiske barnalärare samt flitige och skicklige skolbarn bland allmogen, för spridande af skriften »Läsning för Folket» till omförmälda socknars bokförråd, till löneunderstöd åt Lans-agronomen samt till rågsädets och foderväxtodlingens befrämjande genom till nedsatt pris åt allmogen anskaffadt utsäde.

Till understöd för länets Länsmäns i fattigdom efterlemnade enkor och barn är genom framlidne Landshöfdingen P. D. Lorichs's försorg bildad en pensionsinrättning, som år 1853 trädde i verksamhet, i enlighet med ett af Länsstyrelsen den 1 Februari berörde år fastställt reglemente. Helpension utgår tillsvidare med 20 R:dr Banko om året, och behållningen af inrättningens med årliga bidrag till belopp af 2 R:dr Banko utaf hvarje delägare understödde fond uppgick vid 1855 års slut till 2,517 R:dr 8 sk. 6 r:st. Banko.

I öfverensstämmelse med en på allmän lag och gällande författningar grundad, och genom kungörelse till allmänhetens kännedom meddelad, sammanfattning af befintlige stadganden om hvad vid gästgifverierne iakttagas bör handhafves ordningen derstädes. Vid de fleste gästgifverier bestrides skjutshållningen af entreprenörer, för det mesta till allmän belåtenhet så för resande som för allmogen, ehuru densamma för omförmälda ändamål får vidkännas ganska dryga, ehuru inom särskilda skjutslag högst olika, afgifter, fastän de lika fördelas på de vid gästgifveriet till håll- och reservskjuts indelade jordägare. En jemnare fördelning af skjutningsbesvärets tyngd skulle endast kunna tillvägabringas på det sätt, att afgifterne utgingo med lika belopp till en gemensam kassa, fögderivis eller för hela länet, men för öfverenskommelse derom möta många svårigheter, som vid hittills här gjorda försök icke kunnat öfvervinnas, förnämligast i anseende till farhågan för stegrade entreprenadkostnader och den ovissa grunden för afgifternes fördelning, då hemmantal saknas, äfvensom likhet uti indelningarne till skjuts och rotering de särskilda socknarne emellan.

Skallgångar förekomma sällan inom länet, sedan, med undantag af några socknar, öfverenskommelser om premiers utbetalande för utom skallgång dödade rofdjur blifvit af Kongi. Maj:t fastställde, ehuru flerstädes till nog ringa belopp; men ändring deraf torde vara att förvänta sedan allmogens uppmärksamhet blifvit fastad på den större kostnad, som, icke sällan utan ändamål, på skallgång förspilles, än om rofdjurens utödande öfverlemnas mot höga skottpenningar åt personer, som derigenom kunna med omtanka och skicklighet egna sig åt en sådan jagt.

Bränvinsutskänknings-rätt begagnades under år 1855 vid 35 gästgifverier och skjutsombytesställen å landet samt 26 krogar och näringsställen i städerna, så att, sedan förra berättelsen afgafs, antalet af dylika försäljningsställen ytterligare minskats med 7, likasom för den tid samma berättelse omfattade var förhållandet.

De sockne- och fjerdingmagasiner, som inom länet förefinnas, innehade vid 1855 års slut en sammanlagd behållning i spanmål af 14,227 tunnor utaf åtskilliga sorter.

För sparbanken i Fahlun, som stiftades år 1825, har förnyadt reglemente den 7 Oktober 1852 blifvit fastställt. Af de intill 1855 års slut utgifne 4,794 motböcker voro 1,827 då ännu gällande och de i banken derå inestående medel i kapital, ränta och premier utgjorde 165,479 R:dr 28 sk. samt hjelffondens behållning 17,510 R:dr 30 sk. 10 rst. B:ko, så att under sistförflutne fem år insättarnes antal ökats med 77, men deras tillgångar med 40,528 R:dr 40 sk. och hjelffondens behållning med 7,398 R:dr 44 sk. berörde mynt.

I Stora Kopparbergs läns sparbank, som år 1851 öppnades af länets nödhjelpskasse-direktion, enligt ett af Länsstyrelsen tillsvidare godkändt reglemente, men under loppet af år 1855 öfvertogs af en dertill särskildt utsedd direktion, enligt det för sådant ändamål i någon mån förändrade reglementet, utgjorde vid sistnämnde års slut insättarnes antal från 29 kommuner, hvardera med särskild vald, sparbanks-nämnd, samt 5 kompanier och musik-korpsen vid Kongl. Dal-regementet, tillsammans 770 och deras sammanräknade behållning 26,647 R:dr 7 sk. Banko. — Den i Husby socken redan år 1837 inrättade särskilde sparbank, som vid 1850 års slut hade en behållning af 8,220 R:dr 28 sk. för 139 insättare samt en hjelffond af 826 R:dr 5 sk., åtnjuter jemväl fortfarande förtroende inom nämnde ort, så att insättarnes behållning vunnit den betydliga tillökning, att den vid 1855 års slut uppgick till 434 motböcker med 22,152 R:dr 19 sk., deraf 2,034 R:dr 33 sk. tillhörde 123 soldater af Lifkompaniet vid Kongl. Dal-regementet, och utgjorde bankens hjelffond då ett belopp af 1,484 R:dr 11 sk. 5 rst., allt Banko.

I öfverensstämmelse med Kongl. Majts för Stora Kopparbergs läns och bergslags enskilda bank meddelte och till 1857 års slut gällande oktroj, har nämnde banks rörelse fortgått under ifrågavarande fem år. Diskontrörelsen uppgick år 1855 med beviljade lån och utestående fordringar till 780,137 R:dr 16 sk., hvaraf vid årets slut 441,170 R:dr voro oguldne. Under samma år hade kassa-kreditivrätt blifvit beviljad 445 personer, hvilka på sådan räkning i banken upptagit 2,744,000 R:dr, hvaraf vid årets slut endast 80,400 R:dr icke voro återbetalde. På upp- och afskrifnings- samt deposit-räkning hade under nämnde år varit insatte 1,324,300 R:dr och vid årets slut inestodo deraf 179,200 R:dr. I öfrigt utgjorde då bankens fordringar på, mot nedsatt ränta, enligt 1847 års bolagsstämmobeslut, till särskilda sockenmenigheter lemnade försträckningar till beredande af arbetsförtjenst åt fattige och försvarslöse personer 4,030 R:dr, och i räntebärande obligationer 372,900 R:dr, samt bankens enligt reglementet och bolagets beslut afsatte reserv- och besparings-fonder 35,434 R:dr 15 sk. 1 rst Banko. Och synes häraf, vid jemförelse med bankens rörelse år 1850, att densamma sedermera egentligen å kreditiv-räkningen tilltagit. Sedan reglemente för den i förra berättelsen omnämnde Hagstedtska arbetsinrättningen å Smedjebacken i Norrberkes socken år 1852 blifvit fastställt, trädde densamma i verksamhet den 1 April 1853. Vid sistlidet års slut utgjorde dess behållne tillgångar 137,372 R:dr 38 sk. 2 rst. Riksmünt, deraf byggnaderne beräknades till ett värde af vid pass 40,000 R:dr. På inrättningens bekostnad underhållas och uppfostras 22 värlösa barn hos välkända arbetarefamiljer, och hafva i medeltal 48 af ålderdom försvagade eller eljest mindre arbetsföra personer årligen varit vid inrättningen till bostad och underhåll intagne med en kostnad af 126 R:dr 32 sk. för hvardera om året, hvarförutan understöd blifvit lemnadt åt behöfvande enkör samt i fattigdom varande arbetares hustrur och hemmavarande barn genom tillhandahållne spånadsarbeten, hvartill, med en uppföring af ungefärligen 600 R:dr berörde münt, årligen blifvit använde omkring 180 Lpd lin.

Länets brandstods-bolag till försäkring af åbyggnad och lösegendom har fortfarande åtnjutit ökad förtroende hos allmänheten, och i bolaget vid senaste brandstodsårs utgång den 14 Mars detta år deläggande 18,800 försäkringstagares ansvarighetsbelopp utgjorde 28,782,580 R:dr Riksmünt, utvisande under sistförflutne fem år en förhöjning i delägarne antal af 8,800 och i ansvarighetsbeloppet af 4,839,400 R:dr Riksmünt.

S. 5.

Städer.

Borgerskapet i länets tre städer, Fahlun, Hedemora och Säter, fortfar att hafva sitt bestånd på handtverkerier samt handel med spannmål, salt och fiskvaror, specerier och kramgods, egentligen för den omgifvande ortens behof. Tabellen för städerna utvisar bevillningen för denna rörelse, som, hvad handeln angår, är mycket beroende af skördarnes beskaffenhet i Dalarne och allmogens deraf sig härledande större eller mindre spannmålsbehof, i Fahlun jemväl af koppartillverkningens tilltagande eller minskning. I städernas handel ingår obetydligt af allmogens tillverkningar och länets bergverksprodukter, hvaraf likväl på Smedjebacken bosatte många handlande i den omgifvande Vestra Bergslagen göra betydliga tackjernsuppköp till afsättning utom orten. Då handel och handtverkerier å landet numera kunna drivas med mindre kommunal-umgälder, skall borgerskapets verksamhet derigenom otvifvelaktigt komma att inskränkas och minska antalet af dem, som i städerna egna sig åt näringarne.

Undervisning beredes ungdomen i Hedemora och Säter af dervarande lägre lärdoms- och folkskolor samt i Fahlun uti den högre lärdomsskolan, en lankoster-folkskola, der under år 1855 lärjungarne i medeltal uppgingo till 218, en söndags-skola och slöjd-skola för flickor. I Säter är en småbarns-skola inrättad, till hvars underhåll Hans Kongl. Höghet Prins Nikolaus August lemnat bidrag, äfvensom en söndags-skola, uppehållen af församlingens pastor och folkskoleläraren.

Läkarevården besörjes i Fahlun af distriktets provincial-läkare, en lasarets-läkare, tillika stads-läkare, samt en vid Stora Kopparbergs grufva anställd läkare, i Hedemora af provincial-läkaren, som jemväl är stads-läkare, och i Säter af der boende regements-läkaren vid Kongl. Dal-regementet.

Fattigvårdsinrättningen i Fahlun är ännu organiserad i enlighet med det af Kongl. Majt år 1816 för densamma fastställda reglemente. Densammas räkenskaper för år 1855 utvisa från föregående år en tillgång af 2,210 R:dr 42 sk. 4 rst., inkomster under året 8,722 R:dr 46 sk. 11 rst. samt en donation af 4,200 R:dr Banko, äfvensom utgifter för utdelning af 69,394 portioner mat till 148 allmosetagare, jemte åtskillige beklädnadspersedlar, till ved, sjuk- och begravningshjelp samt till söndags-skolans uppehållande tillsammans 6,482 R:dr 41 sk. 6 rst., och för 62 barns underhåll och uppfostran på landet 1,509 R:dr 34 sk. 3 rst. samt en behållen tillgång till detta år af 7,992 R:dr 27 sk. 9 rst., allt Banko. I öfrigt hafva 19 barn af fattiga föräldrar i Fahlun hos antagne fosterföräldrar på landet njutit uppfo-

stran, hvartill kostnaden år 1855 utgått med 610 R:dr 46 sk. 3 r:st. Banko af de medel, aflidne Brukspatronen P. Forslind i lifstiden dertill anslagit. Af räntan å de till en räddningsanstalt för vanvårdade och vanartade barn inom Stora Kopparbergs län samlade medel, som vid 1855 års slut utgjorde ett under länets nödhjelps-kasse-direktions förvaltning stäldt belopp af 13,142 R:dr 4 sk. 7 r:st. Banko, hafva under samma år till underhåll och vård åt 20 barn från Fahlun och särskilde samhällen inom länet blifvit utbetalde 548 R:dr 8 sk. berörde mynt.

Uti Hedemora äro fattigvårdsomkostnaderne mindre än tillföre i anseende till de behöfvandes aftagande antal. Derstädes för välgörande ändamål stiftade, i förra berättelsen omnämnde inrättningar äga fortfarande bestånd.

I Säter besörjes fattigvården i enlighet med derom gällande stadga. Det derstädes förut varande jern-manufakturverk fortfar ännu att vara nedlagdt, sedan verkstäderna, såsom i förra berättelsen anfördes, afbrunnit, utan att något menligt inflytande deraf bemärkts på näringarnes och befolkningens i staden tillstånd, som deremot blifvit förbättradt derigenom att, till följd af den i förra berättelsen omförmälde väganläggning, trafiken till och från öfre Dalorten numera går genom staden.

Ströms-afrad och skutefrakts-medel till Fahlu stad utgjorde för år 1855 1,078 Riksdaler 34 sk. samt Ströms-afrad till Sätters stad 3 Riksdaler 32 sk. Banko.

Fahlun i Landskansliet och Landskontoret den 11:te Oktober 1856.

P. CRONHJELM.

P. de Laval.

B. V. Holmberg.

Tabell för Landet inom Stora Kopparbergs Län för åren 1851 till och med 1855.

	Hemmantal.	Utsäde af:										Medelafkastning, sedan utsädet är afdraget.						Underhållna Kreatur.						Utpskatadt värde.	Statsbidrag.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
		Förmedladt.	Diverse Lågenheter, Verk och Inrättningar.	Hede.	Korn.	Hälsa.	Blandad.	Ärter.	Potatis.	Hede.	Råg.	Korn.	Hälsa.	Blandad.	Ärter.	Potatis.	Hälsa.	Oxar.	Kor.	Ungboskap.	Får.	Svin.	Gefter.		Ständiga Räkter.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
																									Bevilling efter 1855		Efter 2:dra Artikeln.		Efter 3:de Artikeln.		Efter 4:de Artikeln.		Efter 5:de Artikeln.		Efter 6:de Artikeln.		Efter 7:de Artikeln.		Efter 8:de Artikeln.		Efter 9:de Artikeln.		Efter 10:de Artikeln.		Efter 11:de Artikeln.		Efter 12:de Artikeln.		Efter 13:de Artikeln.		Efter 14:de Artikeln.		Efter 15:de Artikeln.		Efter 16:de Artikeln.		Efter 17:de Artikeln.		Efter 18:de Artikeln.		Efter 19:de Artikeln.		Efter 20:de Artikeln.		Efter 21:de Artikeln.		Efter 22:de Artikeln.		Efter 23:de Artikeln.		Efter 24:de Artikeln.		Efter 25:de Artikeln.		Efter 26:de Artikeln.		Efter 27:de Artikeln.		Efter 28:de Artikeln.		Efter 29:de Artikeln.		Efter 30:de Artikeln.		Efter 31:de Artikeln.		Efter 32:de Artikeln.		Efter 33:de Artikeln.		Efter 34:de Artikeln.		Efter 35:de Artikeln.		Efter 36:de Artikeln.		Efter 37:de Artikeln.		Efter 38:de Artikeln.		Efter 39:de Artikeln.		Efter 40:de Artikeln.		Efter 41:de Artikeln.		Efter 42:de Artikeln.		Efter 43:de Artikeln.		Efter 44:de Artikeln.		Efter 45:de Artikeln.		Efter 46:de Artikeln.		Efter 47:de Artikeln.		Efter 48:de Artikeln.		Efter 49:de Artikeln.		Efter 50:de Artikeln.		Efter 51:de Artikeln.		Efter 52:de Artikeln.		Efter 53:de Artikeln.		Efter 54:de Artikeln.		Efter 55:de Artikeln.		Efter 56:de Artikeln.		Efter 57:de Artikeln.		Efter 58:de Artikeln.		Efter 59:de Artikeln.		Efter 60:de Artikeln.		Efter 61:de Artikeln.		Efter 62:de Artikeln.		Efter 63:de Artikeln.		Efter 64:de Artikeln.		Efter 65:de Artikeln.		Efter 66:de Artikeln.		Efter 67:de Artikeln.		Efter 68:de Artikeln.		Efter 69:de Artikeln.		Efter 70:de Artikeln.		Efter 71:de Artikeln.		Efter 72:de Artikeln.		Efter 73:de Artikeln.		Efter 74:de Artikeln.		Efter 75:de Artikeln.		Efter 76:de Artikeln.		Efter 77:de Artikeln.		Efter 78:de Artikeln.		Efter 79:de Artikeln.		Efter 80:de Artikeln.		Efter 81:de Artikeln.		Efter 82:de Artikeln.		Efter 83:de Artikeln.		Efter 84:de Artikeln.		Efter 85:de Artikeln.		Efter 86:de Artikeln.		Efter 87:de Artikeln.		Efter 88:de Artikeln.		Efter 89:de Artikeln.		Efter 90:de Artikeln.		Efter 91:de Artikeln.		Efter 92:de Artikeln.		Efter 93:de Artikeln.		Efter 94:de Artikeln.		Efter 95:de Artikeln.		Efter 96:de Artikeln.		Efter 97:de Artikeln.		Efter 98:de Artikeln.		Efter 99:de Artikeln.		Efter 100:de Artikeln.		Efter 101:de Artikeln.		Efter 102:de Artikeln.		Efter 103:de Artikeln.		Efter 104:de Artikeln.		Efter 105:de Artikeln.		Efter 106:de Artikeln.		Efter 107:de Artikeln.		Efter 108:de Artikeln.		Efter 109:de Artikeln.		Efter 110:de Artikeln.		Efter 111:de Artikeln.		Efter 112:de Artikeln.		Efter 113:de Artikeln.		Efter 114:de Artikeln.		Efter 115:de Artikeln.		Efter 116:de Artikeln.		Efter 117:de Artikeln.		Efter 118:de Artikeln.		Efter 119:de Artikeln.		Efter 120:de Artikeln.		Efter 121:de Artikeln.		Efter 122:de Artikeln.		Efter 123:de Artikeln.		Efter 124:de Artikeln.		Efter 125:de Artikeln.		Efter 126:de Artikeln.		Efter 127:de Artikeln.		Efter 128:de Artikeln.		Efter 129:de Artikeln.		Efter 130:de Artikeln.		Efter 131:de Artikeln.		Efter 132:de Artikeln.		Efter 133:de Artikeln.		Efter 134:de Artikeln.		Efter 135:de Artikeln.		Efter 136:de Artikeln.		Efter 137:de Artikeln.		Efter 138:de Artikeln.		Efter 139:de Artikeln.		Efter 140:de Artikeln.		Efter 141:de Artikeln.		Efter 142:de Artikeln.		Efter 143:de Artikeln.		Efter 144:de Artikeln.		Efter 145:de Artikeln.		Efter 146:de Artikeln.		Efter 147:de Artikeln.		Efter 148:de Artikeln.		Efter 149:de Artikeln.		Efter 150:de Artikeln.		Efter 151:de Artikeln.		Efter 152:de Artikeln.		Efter 153:de Artikeln.		Efter 154:de Artikeln.		Efter 155:de Artikeln.		Efter 156:de Artikeln.		Efter 157:de Artikeln.		Efter 158:de Artikeln.		Efter 159:de Artikeln.		Efter 160:de Artikeln.		Efter 161:de Artikeln.		Efter 162:de Artikeln.		Efter 163:de Artikeln.		Efter 164:de Artikeln.		Efter 165:de Artikeln.		Efter 166:de Artikeln.		Efter 167:de Artikeln.		Efter 168:de Artikeln.		Efter 169:de Artikeln.		Efter 170:de Artikeln.		Efter 171:de Artikeln.		Efter 172:de Artikeln.		Efter 173:de Artikeln.		Efter 174:de Artikeln.		Efter 175:de Artikeln.		Efter 176:de Artikeln.		Efter 177:de Artikeln.		Efter 178:de Artikeln.		Efter 179:de Artikeln.		Efter 180:de Artikeln.		Efter 181:de Artikeln.		Efter 182:de Artikeln.		Efter 183:de Artikeln.		Efter 184:de Artikeln.		Efter 185:de Artikeln.		Efter 186:de Artikeln.		Efter 187:de Artikeln.		Efter 188:de Artikeln.		Efter 189:de Artikeln.		Efter 190:de Artikeln.		Efter 191:de Artikeln.		Efter 192:de Artikeln.		Efter 193:de Artikeln.		Efter 194:de Artikeln.		Efter 195:de Artikeln.		Efter 196:de Artikeln.		Efter 197:de Artikeln.		Efter 198:de Artikeln.		Efter 199:de Artikeln.		Efter 200:de Artikeln.		Efter 201:de Artikeln.		Efter 202:de Artikeln.		Efter 203:de Artikeln.		Efter 204:de Artikeln.		Efter 205:de Artikeln.		Efter 206:de Artikeln.		Efter 207:de Artikeln.		Efter 208:de Artikeln.		Efter 209:de Artikeln.		Efter 210:de Artikeln.		Efter 211:de Artikeln.		Efter 212:de Artikeln.		Efter 213:de Artikeln.		Efter 214:de Artikeln.		Efter 215:de Artikeln.		Efter 216:de Artikeln.		Efter 217:de Artikeln.		Efter 218:de Artikeln.		Efter 219:de Artikeln.		Efter 220:de Artikeln.		Efter 221:de Artikeln.		Efter 222:de Artikeln.		Efter 223:de Artikeln.		Efter 224:de Artikeln.		Efter 225:de Artikeln.		Efter 226:de Artikeln.		Efter 227:de Artikeln.		Efter 228:de Artikeln.		Efter 229:de Artikeln.		Efter 230:de Artikeln.		Efter 231:de Artikeln.		Efter 232:de Artikeln.		Efter 233:de Artikeln.		Efter 234:de Artikeln.		Efter 235:de Artikeln.		Efter 236:de Artikeln.		Efter 237:de Artikeln.		Efter 238:de Artikeln.		Efter 239:de Artikeln.		Efter 240:de Artikeln.		Efter 241:de Artikeln.		Efter 242:de Artikeln.		Efter 243:de Artikeln.		Efter 244:de Artikeln.		Efter 245:de Artikeln.		Efter 246:de Artikeln.		Efter 247:de Artikeln.		Efter 248:de Artikeln.		Efter 249:de Artikeln.		Efter 250:de Artikeln.		Efter 251:de Artikeln.		Efter 252:de Artikeln.		Efter 253:de Artikeln.		Efter 254:de Artikeln.		Efter 255:de Artikeln.		Efter 256:de Artikeln.		Efter 257:de Artikeln.		Efter 258:de Artikeln.		Efter 259:de Artikeln.		Efter 260:de Artikeln.		Efter 261:de Artikeln.		Efter 262:de Artikeln.		Efter 263:de Artikeln.		Efter 264:de Artikeln.		Efter 265:de Artikeln.		Efter 266:de Artikeln.		Efter 267:de Artikeln.		Efter 268:de Artikeln.		Efter 269:de Artikeln.		Efter 270:de Artikeln.		Efter 271:de Artikeln.		Efter 272:de Artikeln.		Efter 273:de Artikeln.		Efter 274:de Artikeln.		Efter 275:de Artikeln.		Efter 276:de Artikeln.		Efter 277:de Artikeln.		Efter 278:de Artikeln.		Efter 279:de Artikeln.		Efter 280:de Artikeln.		Efter 281:de Artikeln.		Efter 282:de Artikeln.		Efter 283:de Artikeln.		Efter 284:de Artikeln.		Efter 285:de Artikeln.		Efter 286:de Artikeln.		Efter 287:de Artikeln.		Efter 288:de Artikeln.		Efter 289:de Artikeln.		Efter 290:de Artikeln.		Efter 291:de Artikeln.		Efter 292:de Artikeln.		Efter 293:de Artikeln.		Efter 294:de Artikeln.		Efter 295:de Artikeln.		Efter 296:de Artikeln.		Efter 297:de Artikeln.		Efter 298:de Artikeln.		Efter 299:de Artikeln.		Efter 300:de Artikeln.		Efter 301:de Artikeln.		Efter 302:de Artikeln.		Efter 303:de Artikeln.		Efter 304:de Artikeln.		Efter 305:de Artikeln.		Efter 306:de Artikeln.		Efter 307:de Artikeln.		Efter 308:de Artikeln.		Efter 309:de Artikeln.		Efter 310:de Artikeln.		Efter 311:de Artikeln.		Efter 312:de Artikeln.		Efter 313:de Artikeln.		Efter 314:de Artikeln.		Efter 315:de Artikeln.		Efter 316:de Artikeln.		Efter 317:de Artikeln.		Efter 318:de Artikeln.		Efter 319:de Artikeln.		Efter 320:de Artikeln.		Efter 321:de Artikeln.		Efter 322:de Artikeln.		Efter 323:de Artikeln.		Efter 324:de Artikeln.		Efter 325:de Artikeln.		Efter 326:de Artikeln.		Efter 327:de Artikeln.		Efter 328:de Artikeln.		Efter 329:de Artikeln.		Efter 330:de Artikeln.		Efter 331:de Artikeln.		Efter 332:de Artikeln.		Efter 333:de Artikeln.		Efter 334:de Artikeln.		Efter 335:de Artikeln.		Efter 336:de Artikeln.		Efter 337:de Artikeln.		Efter 338:de Artikeln.		Efter 339:de Artikeln.		Efter 340:de Artikeln.		Efter 341:de Artikeln.		Efter 342:de Artikeln.		Efter 343:de Artikeln.		Efter 344:de Artikeln.		Efter 345:de Artikeln.		Efter 346:de Artikeln.		Efter 347:de Artikeln.		Efter 348:de Artikeln.		Efter 349:de Artikeln.		Efter 350:de Artikeln.		Efter 351:de Artikeln.		Efter 352:de Artikeln.		Efter 353:de Artikeln.		Efter 354:de Artikeln.		Efter 355:de Artikeln.		Efter 356:de Artikeln.		Efter 357:de Artikeln.		Efter 358:de Artikeln.		Efter 359:de Artikeln.		Efter 360:de Artikeln.		Efter 361:de Artikeln.		Efter 362:de Artikeln.		Efter 363:de Artikeln.		Efter 364:de Artikeln.		Efter 365:de Artikeln.		Efter 366:de Artikeln.		Efter 367:de Artikeln.		Efter 368:de Artikeln.		Efter 369:de Artikeln.		Efter 370:de Artikeln.		Efter 371:de Artikeln.		Efter 372:de Artikeln.		Efter 373:de Artikeln.		Efter 374:de Artikeln.		Efter 375:de Artikeln.		Efter 376:de Artikeln.		Efter 377:de Artikeln.		Efter 378:de Artikeln.		Efter 379:de Artikeln.		Efter 380:de Artikeln.		Efter 381:de Artikeln.		Efter 382:de Artikeln.		Efter 383:de Artikeln.		Efter 384:de Artikeln.		Efter 385:de Artikeln.		Efter 386:de Artikeln.		Efter 387:de Artikeln.		Efter 388:de Artikeln.		Efter 389:de Artikeln.		Efter 390:de Artikeln.		Efter 391:de Artikeln.		Efter 392:de Artikeln.		Efter 393:de Artikeln.		Efter 394:de Artikeln.		Efter 395:de Artikeln.		Efter 396:de Artikeln.		Efter 397:de Artikeln.		Efter 398:de Artikeln.		Efter 399:de Artikeln.		Efter 400:de Artikeln.		Efter 401:de Artikeln.		Efter 402:de Artikeln.		Efter 403:de Artikeln.		Efter 404:de Artikeln.		Efter 405:de Artikeln.		Efter 406:de Artikeln.		Efter 407:de Artikeln.		Efter 408:de Artikeln.		Efter 409:de Artikeln.		Efter 410:de Artikeln.		Efter 411:de Artikeln.		Efter 412:de Artikeln.		Efter 413:de Artikeln.		Efter 414:de Artikeln.		Efter 415:de Artikeln.		Efter 416:de Artikeln.		Efter 417:de Artikeln.		Efter 418:de Artikeln.		Efter 419:de Artikeln.		Efter 420:de Artikeln.		Efter 421:de Artikeln.		Efter 422:de Artikeln.		Efter 423:de Artikeln.		Efter 424:de Artikeln.		Efter 425:de Artikeln.		Efter 426:de Artikeln.		Efter 427:de Artikeln.		Efter 428:de Artikeln.		Efter 429:de Artikeln.		Efter 430:de Artikeln.		Efter 431:de Artikeln.		Efter 432:de Artikeln.		Efter 433:de Artikeln.		Efter 434:de Artikeln.		Efter 435:de Artikeln.		Efter 436:de Artikeln.		Efter 437:de Artikeln.		Efter 438:de Artikeln.		Efter 439:de Artikeln.		Efter 440:de Artikeln.		Efter 441:de Artikeln.		Efter 442:de Artikeln.		Efter 443:de Artikeln.		Efter 444:de Artikeln.		Efter 445:de Artikeln.		Efter 446:de Artikeln.		Efter 447:de Artikeln.		Efter 448:de Artikeln.		Efter 449:de Artikeln.		Efter 450:de Artikeln.		Efter 451:de Artikeln.		Efter 452:de Artikeln.		Efter 453:de Artikeln.		Efter 454:de Artikeln.		Efter 455:de Artikeln.		Efter 456:de Artikeln.		Efter 457:de Artikeln.		Efter 458:de Artikeln.		Efter 459:de Artikeln.		Efter 460:de Artikeln.		Efter 461:de Artikeln.		Efter 462:de Artikeln.		Efter 463:de Artikeln.		Efter 464:de Artikeln.		Efter 465:de Artikeln.		Efter 466:de Artikeln.		Efter 467:de Artikeln.		Efter 468:de Artikeln.		Efter 469:de Artikeln.		Efter 470:de Artikeln.		Efter 471:de Artikeln.		Efter 472:de Artikeln.		Efter 473:de Artikeln.		Efter 474:de Artikeln.		Efter 475:de Artikeln.		Efter 476:de Artikeln.		Efter 477:de Artikeln.		Efter 478:de Artikeln.		Efter 479:de Artikeln.		Efter 480:de Artikeln.		Efter 481:de Artikeln.		Efter 482:de Artikeln.		Efter 483:de Artikeln.		Efter 484:de Artikeln.		Efter 485:de Artikeln.		Efter 486:de Artikeln.		Efter 487:de Artikeln.		Efter 488:de Artikeln.		Efter 489:de Artikeln.		Efter 490:de Artikeln.		Efter 491:de Artikeln.		Efter 492:de Artikeln.		Efter 493:de Artikeln.		Efter 494:de Artikeln.		Efter 495:de Artikeln.		Efter 496:de Artikeln.		Efter 497:de Artikeln.		Efter 498:de Artikeln.		Efter 499:de Artikeln.		Efter 500:de Artikeln.		Efter 501:de Artikeln.		Efter 502:de Artikeln.		Efter 503:de Artikeln.		Efter 504:de Artikeln.		Efter 505:de Artikeln.		Efter 506:de Artikeln.		Efter 507:de Artikeln.		Efter 508:de Artikeln.		Efter 509:de Artikeln.		Efter 510:de Artikeln.		Efter 511:de Artikeln.		Efter 512:de Artikeln.		Efter 513:de Artikeln.		Efter 514:de Artikeln.		Efter 515:de Artikeln.		Efter 516:de Artikeln.		Efter 517:de Artikeln.		Efter 518:de Artikeln.		Efter 519:de Artikeln.		Efter 520:de Artikeln.		Efter 521:de Artikeln.		Efter 522:de Artikeln.		Efter 523:de Artikeln.		Efter 524:de Artikeln.		Efter 525:de Artikeln.		Efter 526:de Artikeln.		Efter 527:de Artikeln.		Efter 528:de Artikeln.		Efter 529:de Artikeln.		Efter 530:de Artikeln.		Efter 531:de Artikeln.		Efter 532:de Artikeln.		Efter 533:de Artikeln.		Efter 534:de Artikeln.		Efter 535:de Artikeln.		Efter 536:de Artikeln.		Efter 537:de Artikeln.		Efter 538:de Artikeln.		Efter 539:de Artikeln.		Efter 540:de Artikeln.		Efter 541:de Artikeln.		Efter 542:de Artikeln.		Efter 543:de Artikeln.		Efter 544:de Artikeln.		Efter 545:de Artikeln.		Efter 546:de Artikeln.		Efter 547:de Artikeln.		Efter 548:de Artikeln.		Efter 549:de Artikeln.		Efter 550:de Artikeln.		Efter 551:de Artikeln.		Efter 552:de Artikeln.		Efter 553:de Artikeln.		Efter 554:de Artikeln.		Efter 555:de Artikeln.		Efter 556:de Artikeln.		Efter 557:de Artikeln.		Efter 558:de Artikeln.		Efter 559:de Artikeln.		Efter 560:de Artikeln.		Efter 561:de Artikeln.		Efter 562:de Artikeln.		Efter 563:de Artikeln.		Efter 564:de Artikeln.		Efter 565:de Artikeln.		Efter 566:de Artikeln.		Efter 567:de Artikeln.		Efter 568:de Artikeln.		Efter 569:de Artikeln.		Efter 570:de Artikeln.		Efter 571:de Artikeln.		Efter 572:de Artikeln.		Efter 573:de Artikeln.		Efter 574:de Artikeln.		Efter 575:de Artikeln.		Efter 576:de Artikeln.		Efter 577:de Artikeln.		Efter 578:de Artikeln.		Efter 579:de Artikeln.		Efter 580:de Artikeln.		Efter 581:de Artikeln.		Efter 582:de Artikeln.		Efter 583:de Artikeln.		Efter 584:de Artikeln.		Efter 585:de Artikeln.		Efter 586:de Artikeln.		Efter 587:de Artikeln.		Efter 588:de Artikeln.		Efter 589:de Artikeln.		Efter 590:de Artikeln.		Efter 591:de Artikeln.		Efter 592:de Artikeln.		Efter 593:de Artikeln.		Efter 594:de Artikeln.		Efter 595:de Artikeln.		Efter 596:de Artikeln.		Efter 597:de Artikeln.		Efter 598:de Artikeln.		Efter 599:de Artikeln.		Efter 600:de Artikeln.		Efter 601:de Artikeln.		Efter 602:de Artikeln.		Efter 603:de Artikeln.		Efter 604:de Artikeln.		Efter 605:de Artikeln.		Efter 606:de Artikeln.		Efter 607:de Artikeln.		Efter 608:de Artikeln.		Efter 609:de Artikeln.		Efter 610:de Artikeln.		Efter 611:de Artikeln.		Efter 612:de Artikeln.		Efter 613:de Artikeln.		Efter 614:de Artikeln.		Efter 615:de Artikeln.		Efter 616:de Artikeln.		Efter 617:de Artikeln.		Efter 618:de Artikeln.		Efter 619:de Artikeln.		Efter 620:de Artikeln.		Efter 621:de Artikeln.		Efter 622:de Artikeln.		Efter 623:de Artikeln.		Efter 624:de Artikeln.		Efter 625:de Artikeln.		Efter 626:de Artikeln.		Efter 627:de Artikeln.		Efter 628:de Artikeln.		Efter 629:de Artikeln.		Efter 630:de Artikeln.		Efter 631:de Artikeln.		Efter 632:de Artikeln.		Efter 633:de Artikeln.		Efter 634:de Artikeln.		Efter 635:de Artikeln.		Efter 636:de Artikeln.		Efter 637:de Artikeln.		Efter 638:de Artikeln.		Efter 639:de Artikeln.		Efter 640:de Artikeln.		Efter 641:de Artikeln.		Efter 642:de Artikeln.		Efter 643:de Artikeln.		Efter 644:de Artikeln.		Efter 645:de Artikeln.		Efter 646:de Artikeln.		Efter 647:de Artikeln.		Efter 648:de Artikeln.		Efter 649:de Artikeln.		Efter 650:de Artikeln.		Efter 651:de Artikeln.		Efter 652:de Artikeln.		Efter 653:de Artikeln.		Efter 654:de Artikeln.		Efter 655:de Artikeln.		Efter 656:de Artikeln.		Efter 657:de Artikeln.		Efter 658:de Artikeln.		Efter 659:de Artikeln.		Efter 660:de Artikeln.		Efter 661:de Artikeln.		Efter 662:de Artikeln.		Efter 663:de Artikeln.		Efter 664:de Artikeln.		Efter 665:de Artikeln.		Efter 666:de Artikeln.		Efter 667:de Artikeln.		Efter 668:de Artikeln.		Efter 669:de Artikeln.		Efter 670:de Artikeln.		Efter 671:de Artikeln.		Efter 672:de Artikeln.		Efter 673:de Artikeln.		Efter 674:de Artikeln.		Efter 675:de Artikeln.		Efter 676:de Artikeln.		Efter 677:de Artikeln.		Efter 678:de Artikeln.		Efter 679:de Artikeln.		Efter 680:de Artikeln.		Efter 681:de Artikeln.		Efter 682:de Artikeln.		Efter 683:de Artikeln.		Efter 684:de Artikeln.		Efter 685:de Artikeln.		Efter 686:de Artikeln.		Efter 687:de Artikeln.		Efter 688:de Artikeln.		Efter 689:de Artikeln.		Efter 690:de Artikeln.		Efter 691:de Artikeln.		Efter 692:de Artikeln.		Efter 693:de Artikeln.		Efter 694:de Artikeln.		Efter 695:de Artikeln.		Efter 696:de Artikeln.		Efter 697:de Artikeln.		Efter 698:de Artikeln.		Efter 699:de Artikeln.		Efter 700:de Artikeln.		Efter 701:de Artikeln.		Efter 702:de Artikeln.		Efter 703:de Artikeln.		Efter 704:de Artikeln.		Efter 705:de Artikeln.		Efter 706:de Artikeln.		Efter 707:de Artikeln.		Efter 708:de Artikeln.		Efter 709:de Artikeln.		Efter 710:de Artikeln.		Efter 711:de Artikeln.		Efter 712:de Artikeln.		Efter 713:de Artikeln.	

Fahlun å Landskontoret den 11 Oktober 1856.

B. V. Holmberg.

Till Berättelsen öfver Stora Kopparbergs Län för åren 1851—1855

Tabell för Städerna inom Stora Kopparbergs Län för åren 1851—1855.

	Hus och Tomter.	Jord.						Utsäde af						Medelafkastning, sedan utsädet är afdraget.						Underhållne Kreatur.						Uppskattadt Värde.						Stats												Bidrag.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														
		Äger.	Äger.	Skog och Betesmark.	Summa Tunmland.	Hemmanstal.	Hede.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.	Häfe.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potates.